

A MAGYAR NYELV

Idegenek véleménye Árpád ősi népének ősi nyelvéről

SIR BOWRING JOHN (1792-1872)

“A magyar nyelv a régmúltba vezet. Nagyon sajátos módon fejlődött és szerkezete ama távoli időkre nyúlik vissza, amikor a legtöbb ma beszélt európai nyelv még nem is létezett. Ez egy olyan nyelv, melynek logikája és matematikája a feszített húr erejének kezelhetőségével és rugalmasságával bír. Az angol ember legyen büszke arra, hogy nyelve az emberiség történetére és múltjára utal. Az eredete kimutatható, meglátszanak rajta az idegen, különböző nemzetektől származó rétegek, melyek összességéből kialakult. Ezzel szemben a magyar nyelv olyan mint a terméskő, egy tömbből van, amin az idő vihara egyetlen karcolást sem hagyott. Nem naptár ez, amely a korok változásához alkalmazkodik. Nincs szüksége senkire, nem kölcsönöz, s nem von vissza, nem ad és nem vesz el senkitől. E nyelv a legrégebb és legdicsőségesebb emlékműve a nemzeti önállóságnak és szellemi függetlenségnek. Amit a tudósok képtelenek megfejteni, azt mellőzik, a nyelvészetben csakúgy, mint a régészetben. A régi egyiptomi templomok mennyezetei – amik egyetlen kőből készültek – nem magyarázhatók. Senki sem tudja, honnan származnak, melyik hegyből szerezték a csodálatos képződményt, vagy miként szállították és emelték a helyére a templomokban. A magyar nyelv kialakulása ennél sokkal bámulatosabb. Aki ennek titkát megoldja, isteni titkot fog kifejteni. Tény, hogy e titok első tétele:

Kezdetben vala az Ige, és az Ige vala Istennél, és Isten vala az Ige.”

Sir Bowring John (1792-1872) angol nyelvész, irodalmár és gondolkodó több mint száz nyelvet beszélt, köztük a magyart is. Sok magyar költeményt fordított angolra. 1830-ban kiadott egy verseskötetet "Poetry of the Magyars Preceded by a Sketch of the Language and Literature of Hungary and Transylvania" címen, amelynek előszavában írta az itt közölt megállapítást. Sir Bowring el volt ragadtatva a magyar nyelvtől, és észrevette, hogy születése valahol a történelemelőtti idők homályában tűnik el.

DUDÁS RUDOLF negyven éven keresztül minden nyomot felkutatott, hogy Sir Bowring prófétai meglátásának a nyitját megtalálja. Hamar rájött, hogy ilyen messzi távlatokba visszamenő ősiségben Sir Bowring titkába modern nyelvészeti eszközökkel nem képes betekintést nyerni. Kutatásai eredményeként megállapítja:

"A magyar nyelv korát felbecsülni még megközelítőleg sem lehet; lehet, hogy egykorú a *Vértesszőlősi emberrel*, 350,000 év, vagy még idősebb. Bizalommal hívhatjuk **MAGYAR ŐSNYELV**-nek is, mert kezdetben, a Biblia szerint az emberiség összessége egy nyelven beszélt." (*Dudás Rudolf, A teremtés ősmagyar nyelve, Szikamber Kör, Vancouver, 1999*)

CSÓKE SÁNDOR nyelvész hasonlóan nyilatkozik (*Három tanulmány, Eberstein, 1977, 63. o.*)

„A magyar nyelv magyar eredetű. A magyar nyelvet az idők végtelensége szülte. A magyar nyelv szókincsének kilencvenöt százaléka magyar eredetű. Transzcendentális mélységekből – önmagából – eredő ősnyelv... szerkezeti rendszerében is.”

(*Badiny Jós Ferenc, Igaz történelmünk vezérfonala Árpádig, Orient Press Kft., Budapest, 1996*)

BERZSENYI DÁNIEL (1776-1836) költő mindenkinél hamarabb felfedezte a magyar nyelv ősiségét:

„Régóta gyanús előttem az a régi előítélet, amely szerint többnyire azt hittük, hogy mindazon szavaink, melyek az idegenekhez hasonlítanak, kölcsönöztek és idegenek, arra határoztam magamat, hogy némely szavaink származattját minden figyelemmel megtekintsem, s nyelvünk becsületét e részben is oltalmaztam. Bukdozásaim haszon nélkül nem maradtak, sőt örömmel tapasztaltam, hogy mindenütt többet találtam, mint kerestem elannyira, hogy csakhamar általlátam azt, hogy a magyar nyelv tán az egész óvilág nyelveinek gyökere és anyja, mert nyilván tapasztalám azt, hogy a legközönségesebb természeti tárgyaknak nevezeteit nemcsak az igen rokon déli és keleti, de még az egészen idegennek vélt európai nyelvekben is általában magyar gyökerekből lehet származtatni.” (1825)

Sir John Bowring (1792-1872) eredeti angol szövege a magyar nyelvről:

“The Magyar language goes far back. It developed in a very peculiar manner and its structure reaches back to times when most of the now spoken European languages did not even exist. It is a language which developed steadily and firmly in itself, and in which there are logic and mathematics with the adaptability and malleability of strength and chords. The Englishman should be proud that his language indicates an epic of human history. One can show forth its origin; and alien layers can be distinguished in it, which gathered together during the contacts with different nations. Whereas the Hungarian language is like a rubble-stone, consisting of only one piece, on which the storms of time left not a scratch. It's not a calendar that adjusts to the changes of the ages. It needs no one, it doesn't borrow, does no bucksterring, and doesn't give or take from anyone. This language is the oldest and most glorious monument of national sovereignty and mental independence. What scholars cannot solve, they ignore. In philology it's the same way as in archeology. The floors of the old Egyptian temples, which were made our of only one rock, can't be explained. No one knows where they came from, or from which mountain the wondrous mass was taken. How they were transported and lifted to the top of the temples. The genuineness of the Hungarian language is a phenomenon much more wondrous than this. He who solves it shall be analyzing the Divine secret; in fact the first thesis of this secret:

**'In the beginning there was Word, and the Word was with God,
and the Word was God.'**

*
**

GALEOTTO MARZIO (1427-1497)

Olasz humanista – Janus Pannonius pécsi püspök jó barátja, akinek hívására érkezett Magyarországra, Mátyás király udvarába – a következő megfigyelést tette:

“A magyarok, akár urak, akár parasztok, mindnyájan egyazon lelkületű, dallamos szavakkal élnek.”

POLANUS AMANDUS (1561-1610)

Baselban élő humanista írja szenczi Molnár Albertnek nyelvtana megjelenésekor:

“Akadtak, akik kétségbe vonták, hogy a zabolátlan Magyar nyelvet nyelvtani szabályokba lehetne foglalni. Te azonban kiváló munkáddal alaposan megcáfoltad őket.” (1609)

HERDER, JOHANN GOTTFRIED (1744-18603)

Német író, történész és udvari lelkész szerint **nagy kincs a magyar nyelv** (1790):

“Van a népnek kedvesebb valamije, mint a nyelve? Benne él egész gondolatvilága, múltja története, hite, élel alapja, egész szíve, lelke.”

GIUSEPPE MEZZOFANTI (1774-1849)

olasz piarista pap a nyelvtudományok legnagyobb tudósa, aki élete vége felé ötvennyolc nyelven írt és százhárom nyelven beszélt, ismerve minden hangárnyalatot és nyelvjárást, a következőket felelte mosolyogva, amikor megkérdezték tőle, melyik nyelvet tartja a legszebbnek: ő a saját anyanyelvével, az olasszal szemben elfogult és azt tartja legszebbnek. De hozzátette egy kis gondolkodás után, hogy az emberi gondolat érzelmek közvetítésére szolgáló nyelvek közül, egy kevésbé ismert nyelv, a Magyar az, amelyet legkifejezőbbnek tart. Frankl Ágoston cseh költő/nyelvésznek (egyesekek szerint német költő volt) pedig ezt mondta:

“Tudja melyik nyelvet tartom az olasz és a görög után, minden más nyelv előtt leginkább dallamosnak és a verselés szempontjából a leginkább fejlődésre képesnek? A magyart. Ügyeljen, egy feltündöklő költői lángész még igazolni fogja nézetemet. **A magyarok, úgy látszik, maguk sem tudják, hogy nyelvük milyen kincset rejt magában...**”

A következő idézet is Mezzofantitól származik:

“Tudják-e, melyik az a nyelv, amelyet konstruktív képessége és ritmusának harmóniája miatt az összes többi elé, a göröggel és latinnal egy sorba helyezek? A magyar... Az új magyar költők verseit ismerem, ezeknek dallamossága teljesen magával ragadott.” (1836)

GRIMM JAKOB (1785-1863)

Nagy meseíró, német egyetemi tanár, a történeti hangfejlődés törvényszerűségeinek felismerője, az első német tudományos nyelvtan megalkotója kijelentette:

“A magyar nyelv logikus és tökéletes felépítése felülmúl minden más nyelvet.” (1820)

„The Hungarian language is logical, has a perfect structure and surpasses every other language.”

„Die ungarische Sprache ist logisch, vollkommen, ihr Aufbau übertrifft jede andere Sprache.“

HENRY JOHN TEMPLE PALMERSTON (1784-1865)

angol politikus (magyarországi angol nagykövet 1848-ban) a magyarok szeretetéről éppen nem híres diplomata véleménye:

“... a Habsburgok keleti birtokán élő magyar nép... nem csak kontinensünk egyik legerősebb államát alkotta évszázadokon át, de valami általunk nem ismert nagyon ősi műveltséggel a környező népeket és országokat századokon át teljes tiszteletadásra tudták kényszeríteni.

SIR BOYLE ROCHE (1736-1807) az ír Alsóház tagja :

“A magyarok népi nyelve rendkívül kifejező és a dalaik ősbibek, szebbek, kifejezőbbek a mieinknél (angolokénál).”

ERBERSBERG N. (1840) bécsi tudós:

“Olyan a magyar nyelv szerkezete, mintha nyelvészek gyülekezete alkotta volna, hogy meglegyen benne minden szabályosság, tömörség, összhang és világosság, és emellett szorgosan került minden közönségest, kiejtésbeli nehézséget és szabálytalanságot.”

„The structure of the Hungarian language is such that it appears that linguists could have created it with the purpose of incorporating in it every rule, conciseness, melody and clarity and besides all this it avoided any commonness, difficulty in pronunciation and irregularities.“

„Die Struktur des Ungarischen erscheint mir so, als sei sie von einer Versammlung von Linguisten entwickelt worden, damit die Sprache alles Wichtige enthalte – Regelmäßigkeit, Dichte, Klarheit und Harmonie.“

JOHN PALGRAVE SIMPSON (1807-1887)

1848. márciusában írja “Levelek a Duna mellől” című cikkében:

“A magyar nyelv költői, gazdag, hangulatos... tele van lelkesedéssel, eréllyel, mindennemű költői célra alkalmas, bátor, s mégis gyöngéd összhangzatos, dallamos és kifejezése tiszta.”

CHEVALIER DE BERRIS (1817-1865)

nyelvtörténész, francia nemes ezt írta a magyar nyelvről:

“Egészen különös ez a nyelv, kissé talán nehéz is. De mindevel nem törődve, megtanultam, mert jól csengő. Az általam ismert nyelvek közül a legszebbnek és legtisztábbnak tartom. Különösen, ha egy hölgyet hall beszélni az ember, akkor vele együtt a nyelvbe is bele kell szeretni.”

SCHOTT VILMOS (1807-1889) német tudós:

“Olyan sok szép lágy mássalhangzója van, például bizonyos hangok oly jóleső jésítése (ny). Magánhangzóit tisztábban ejti, mint a német. Egyaránt képes velős rövidsége és hatásos szónoki nyújtottságra, szóval a próza minden nemére.

Összhangzatos felépítése, csengő rímei, kifejezésbeli gazdagsága, és zengő hangjai kiválóan alkalmassá teszik... a költészet minden ágára.” (1840)

JOSEPH VON MACHIK,

a zágrábi egyetem magyarbarát tanára, **1842**-ben zenének mondta a magyar nyelvet:

“Bizonyára, ki csak hallja, ha nem is érti, lágy hömpölygését, fenséges zengését, erőteljes hangját, vágyat érez, hogy megértse”.

VICTOR TISSOT (1844–1917)

svájci-francia újságíró, részletesen írt Magyarországról (*Voyage au pays des Tziganes. La Hongrie inconnue; La Hongrie de l'Adriatique au Danube. Impressions de voyage*).
Többek között ezt írja:

“A magyar nyelv, mely tele van erővel, felette alkalmas drámai szenvedély kifejezésére.”

GEORGE BERNARD SHAW (1856-1950)

angol írófejedelem komolyan tanulmányozta a magyar nyelvet. Egy rádiós nyilatkozatában mondta:

“... egy igazán tehetséges angol írónak az előbb már említett hatalmas előnyök ellenére is leküzdhetetlen nehézségekkel kell szembenéznie. Őszintén mondom, az anyanyelvemen nagyon sokszor képtelen vagyok érzéseimet és gondolataimat teljes pontossággal visszaadni. A mi nyelvünk gazdag, nagy és praktikus, de viszonylag fiatal... Bátran kijelenthetem, hogy miután évekig tanulmányoztam a magyar nyelvet, meggyőződésemmé vált: ha a magyar lett volna az anyanyelvem, az életművem sokkal értékesebb lehetett volna. Egyszerűen azért, mert ezen a különös, ősi erőttől duzzadó nyelven sokszorta pontosabban lehet leírni a parányi különbségeket, az érzelmek titkos rezdüléseit. A magyar nyelvben a proposíciók használata helyett a legtöbb szó végét óriási variációkban változtatni lehet. Ez a művelet a legkisebb érzelmi rezdülést is képes kifejezni és hűségesen visszaadni. Ehhez képest (s itt bocsánatot kérek a tisztelt Hallgatóságtól) sokszor úgy érzem, hogy a mi angol nyelvünkön a legtöbbször képtelen vagyok a közlendőm belső lelkiismeretem szerinti pontos visszaadásra, és ahelyett, hogy biztosan odatalálnék, ahová akarok, csak járom és járom az utam akörül a szólás-mondásunkban szereplő bizonyos bokor körül. (I am just going and going around the bush.)”

„After studying the Hungarian language for years, I can confidently conclude that had Hungarian been my mother tongue, it would have been more precious. Simply because through this extraordinary, ancient and powerful language it is possible to precisely describe the tiniest differences and the most secretive tremors of emotions...”

BROCKHAUS LEXIKON (Brockhaus Enzyklopädie)

német nyelvű enciklopédia (Lipcse 1796):

“A magán- és mássalhangzók szép aránya, a hangok finom árnyalása, minden szótag egyenletes és tökéletes képzése és a magánhangzó-illeszkedés harmóniája pompássá és férfiasá teszik ezt a nyelvet.”

OSZTRÁK NAGYLEXIKON

kiadási év ismeretlen /ifj. Fekete István gyűjtése, *Magyarság*, 2019. 10. 26./

“Meg kell engednünk, hogy a magyar nyelv jól hangzik. Erőteljes, gazdag, finom, és még nagyon sok jó tulajdonságot egyesít magában.”

ROMAINS JULES (1885-1972) francia költő:

“Mivel a magyar nyelvet nem értettem, minden erőmmel azon iparkodtam, hogy megérezzem. A színházban, ahol két estét töltöttem, az idegen szavak áradatát nemcsak közönyös zajként engedtem magamra hatni. Tőlem telhetőleg figyeltem, amint zenét hallgatunk, vagy helyesebben, amint a vakember végigtapogat egy érmet, hogy legfinomabb körvonalait is megkülönböztesse. Aztán, mivel jól tudtam, hogy nyelvészeti atyafiság fűzi össze a finn meg a magyar nyelvet, emlékezetembe idéztem egyik hasonló kísérletemet, melyet Helsinkiben tettem, s próbáltam rájönni, vajon ez a nyelvészeti rokonság megnyilatkozik-e az én fülemnek érezhető hasonlóság által. Be kell vallanom, hogy ilyesmit nem észleltem. **A két nyelv zenéje külsőleg merőben másnak tetszett.** A finn nyelvnek van valami sajátos varázsa: állandóan cseng, mint a drágakőfüzér, melyet egy kéz mozgat a mellen, vagy a fürge csermely, mely kavicsokat görget. Csilingelésében van valami semmihez hasonlítható frissesség. Minden nyelv közül, melyet hallottam, a finn nyelv érzékelteti meg leginkább a gyermekkor kellemét, egy ősi tavaszi ünnep vidámságát. Ezzel ellentétben úgy éreztem, hogy **a magyar nyelv csupa erő.** Nem ismerek ehhez fogható férfias nyelvet. **Szenvedelmesen férfias.** Az önök szótagjaiban van valami az izmok kemény nekiduzzadásából, néha rekedt és rövid lihegés emeli fel őket, amint a szilaj indulat felemeli a mellkast. Hát én legalábbis ezt éreztem, amit egy másik kísérletem is megerősített, mikor meghitt társaságban elszavalattam magamnak a klasszikus és jelenkori költészet néhány darabját.”

(21 47 145 - *Nyelvtan-nyelvművelés* 306-321 o.)

EMIL CIORAN (1911-1995)

erdélyi születésű román-francia bölcész, író, aki nem éppen magyarbarátságáról ismert, az állítja a magyar nyelvről az 1960-ban Párizsban megjelent, *Levél egy ismeretlen barátomhoz*: Kéttípusú társadalomról c. esszéjében, hogy szívből irigylő e nyelvet beszélőket:

"Bevallom magának, hogy irigylem szomszédaink megátalkodottságát, sőt, nyelvét is, ezt a zord hangzású nyelvet, melynek szépségében nincs semmi emberi, melynek hangzása egy másik világegyetemből származik, ezt az erőteljes és megsemmisítő nyelvet, mely a poklokból kel, hogy megörökítse hangsúlyait és kitéréseit. Bár magyarul csak káromkodásokat ismerek, e nyelv szerfölött tetszik nekem, amelyet vég nélkül hallgathatok, mely megbűvöl és sóbálvánnyá dermedt, - mely ígézetének és szörnyűségének nem tudok ellenállni, melynek nektáros és ciános szavait, mint ha csak agóniához teremtették volna. Az ember vagy magyarul lehelje ki lelkét, vagy meg se haljon!"

KRANTZ S. GROVER (1931-2002)

amerikai antropológus:

“A magyarországi magyar nyelv ősisége ugyanilyen meglepő lehet... átmeneti kőkori nyelvnek tartom, mely megelőzi az újkőkor kezdetét... a magyar az összes helyben maradó európai nyelvek közül gyakorlatilag a legrégebb...”

(Grover Krantz: *Az európai nyelvek földrajzi kialakulása*, Bp. 2000, Imre Kálmán fordítása)

„The dating of the ancient hungarian language is very surprising. I personally think that this is the original language from the stone age and it has predated even the start of the neolitis age languages... clearly, from all of the presently known languages the hungarian is the most ancient.”

BARRY DAVE (1947-):

“A számítógép-világnak sajátos nyelve van, akárcsak Magyarországnak. A különbség az, hogy ha elég sok ideig tartózkodik az ember magyarok között, előbb-utóbb kezdi megérteni miről is beszélnek...” (Get With the Program, Reader's Digest, 1996)

“The computer world has a language all its own, just like Hungary. The difference is, if you hang around with Hungarians long enough, you eventually start to understand what they're talking about...”

GSCHNITZER OSWALD, Heidelberg

“Amikor német barátaim meghallják, hogy megtanultam magyarul, csodálkozni szoktak. Hiszen ők úgy tudják, hogy ez egy rettenetesen nehéz nyelv. Semmi köze a némethez, és több mint harminc főnévesete van! (Itt nyilván egy túlbuzgó nyelvész összeszámolta a főnévi ragokat, a ládába-tól egészen a pávává-ig.) Megnyugtatom őket, hogy ezekben a “főnévesetekben” már az előljáró is benne van. Melyiket nehezebb megtanulni, a -ba, -bet vagy az in + accusativot? Ami pedig a *rokonságot* illeti, az igaz, hogy a magyar és a német szavak, néhány kivételtől eltekintve, nem hasonlítanak egymásra. De az összetett szavak és az állandó kifejezések igen! Aki valaha próbálta megérteni magát Angliában a német *Sackgasse* szó szerinti fordításával: *sack alley*, az igazán értékelni fogja a magyar *zsákutca* szót. Hasonlóan kézenfekvő a német *auf der Hand liegend* (*kézenfekvő*) fordítása. Egyébként, szoktam folytatni, a magyarban csak három igeidő van, nincsenek nemek - a feministák paradicsoma! -, és a helyesírás fantasztikusan egyszerű.

Ennyit a reklámból! Magunk között bevallom, hogy magyarul tanulni mégsem fenéig tejfől. Például igaz-e, hogy csak három igeidő van? Ha lovastul és karácsonykor külön főnévesetek, akkor kotorászik, olvasgat, zuhog mind külön igeidők! Hiszen hasonló szemléleteket fejez ki így a magyar, mint a francia a híres-hírhedt imparfait-jával (befejezetlen cselekmény) és az angol az *I will have been, having been, having had*-féle dadogásával!

A magyarul tanulónak különös ínycsalatok a hangulatfestő szavak. Megszámolhatatlan seregük keresztülballag, -baktat, sőt -hömpölyög a magyar nyelv birodalmán. (Kevésbé finomkodva azt is mondhatnám: nyüzsögnek benne.) Magyar-német szótáramban ezek nagyrészt nem találhatók meg, nyilván azért, mert túl sokan vannak. Hát forduljunk segítségért a Magyar Értelmező Kéziszótárhoz! Az például a retyerutya szót a következőképpen magyarázza: cókók, motyó. Már a menni, járnival hangfestő rokonai, barátai és üzletfelei önmagukban véve megtöltenének egy egész szótárt. Így felszerelve, egyetlen szóban le tudjuk írni valakinek a járásmódját, és ezzel együtt elmesélhetünk sok érdekes dolgot az illető életkoráról, testi- és lelkiállapotáról,

jelenlegi kedvéről és annak okáról. Sőt, egy kis nyelvérzéssel és némi rosszindulattal még hitvese hűségére is tehetünk célzást.

Hasonló kifejezőerejük van az úgynevezett ikerszavaknak. Ilyen például a retyerutya és cókók mellett a huzavona. Nézzük csak meg ezt a szót fönt említett forrásunkban: "Valaminek az elintézésében ellentétes szempontok érvényesülése miatti halogatás." Persze csodálatos, hogy a magyar egy-egy Grimm-mesét el tud mondani egyetlen szóban, ám a magyarul tanulóknak a feladatát ezzel aligha könnyíti meg.

Remélem, az aligha szót jól használtam. Az efféle szavakkal mindig bajban vagyok. Írjunk csak föl egy kis szótárt: de = igen, dehogy = nem, dehogynem = igen. Tulajdonképpen egyszerű: mínusszor mínusz az plusz. Csak beszéd közben egy kissé nehéz mindezt végiggondolni: Nemde? - Hogyisne! - mondja most alighanem megvetően az Olvasó.

Az szokták mondani, hogy a magyarok túl kevesen vannak. A magyar igekötőkről viszont ezt nem állíthatnám. Vegyük például a mosni ige nagycsaládját: mosni, megmosni, elmosni, felmosni, lemosni, kimosni, bemosni... és ez még csak a vérszerinti rokonság; csatlakozik hozzá a *beházasodott* mosogatni, és mosdatni is, az összes rokonukkal együtt. Főleg az el/meg ikerpárt tévesztem el gyakran, bár szerintem inkább ők tévesztenek meg engem. Durva tréfa ez, mert például megpatkolni és elpatkolni mégsem ugyanaz.

És ha végre elhatározta (vagy meghatározta) az ember, melyik igekötő kell neki, még azt is el kell döntenie, hová rakja: el kell döntenie, eldönteni kell, vagy kell eldönteni? Döntse el a kedves Olvasó! És ezzel máris rábukkantunk a soron következő nehézségre.

A magyar nyelv legszigorúbban őrzött titka a szórend. Még a saját feleségem sem árulta el. Ő azt mondta, hogy a magyar szórend szabad. A tankönyvemben olvastam egyetlenegy egyszerű szabályt. Csak az a furcsa, hogy azzal nem találtam el többször a helyes szórendet, mintha nem olvastam volna. A kivételek ugyanis nem voltak benne a könyvben, mert túl bonyolultak. A magyar nyelvűvelő irodalomban meg azért nem található meg, mert egy magyarnak úgysem okoz nehézséget a szórend.

Aztán egy könyvtárban végre kezembe akadt egy magyar nyelvtan németek (persze még a keletnémetek) számára. A könyv végéfelé, két oldalon - kiemelés nélkül összezsúfolva - ott voltak a kivételek. Azóta nem láttam a könyvet. Nyilván a magyar titkosszolgálat rájött az *árulásra* és eltávolította...

Kis híján elfelejtettem a kiejtésről panaszkodni. Az indogermán beszélő minden szónak csak a hangsúlyos szótagját ejti hosszan, a többi többé-kevésbé elnyeli. Ezért persze idegesíti: a magyar ragaszkodik ahhoz, hogy minden szótagot tisztán ki kell ejteni. Néha még éppen a hangsúlyos első szótag rövid, a többi pedig hosszú. Ezeket *fordított szavaknak* nevezném, például fehér, kerék. Aztán vannak még a *gépfegyver szavak*, mint az elengedhetetlen, a *fékező szavak*, mint hólapátolás. Persze akad még sok más kemény dió, például a tárgyias igeragozás, az egyes szám használata a számok után, az *ny* és a *ty* kiejtése, és így tovább. És ez jól is van így, mert ami olyan érdekessé és vonzóvá teszi a magyar nyelvet, az éppen a gazdagsága és az egzotikussága, egyszóval: a nehézsége."

(*Nehéz-e a magyar nyelv?*, *Tárogató*, Vancouver, 2001 március, 29. o.; eredetileg az "Élet és Tudomány"-ban jelent meg)

Gschnitzer Oswald német matematikus és sakkozó. Magyar felesége indíttatására 1989 őszétől kezdett magyarul tanulni. Látszólag csipkelődik a nehézségeken és furcsaságokon, de sok szépet és érdekeset talált legdrágább nemzeti örökségünkben, ősi magyar nyelvünkben.

Gschnitzer írását alátámasztja az alábbi humoros vers:

GYIMÓTHY GÁBOR: Nyelvlecke

Firenze 1984. X. 12.)

Egyik olaszóra sodrán,
Ím a kérdés felmerült:
Hogy milyen nyelv ez a magyar,
Európába hogy került?

Elmeséltem, ahogy tudtam,
Mire képes a magyar.
Elmondtam, hogy sok-sok rag van,
S hogy némelyik mit takar,

És a szókincsben mi rejlik,
A rengeteg árnyalat,
Példaként vegyük csak itt:
Ember, állat hogy halad?

Elmondtam, hogy mikor járunk,
Mikor mondom, hogy megyek.
Részeg, hogy dülöngél nálunk,
S milyen, ha csak lépdelek.

Miért mondom, hogy botorkál
Gyalogol, vagy kódorog,
S a sétáló szerelmespár,
Miért éppen andalog?

A vaddisznó, hogy ha rohan,
Nem üget, de csörtet - és
Bár alakra majdnem olyan
Miért más a törtetés?

Mondtam volna még azt is hát,
Aki fut, mért nem lohol?
Mért nem vág, ki mezőn átvág,
De tán vágat valahol.

Aki tipeg, mért nem libeg,

S ez épp úgy nem lebegés,
Minthogy nem csak sánta biceg,
S hebegés nem rebegés!

Mit tesz a ló, ha poroszkál,
Vagy pedig, ha vágtazik?
És a kuvasz, ha somfordál,
Avagy akár bóklászik.

Lábát szedi, aki kitér,
A riadt őz elszökell.
Nem ront be az, aki betér . . .
Más nyelven, hogy mondjam el?

Jó lett volna szemléltetni,
Botladozó, mint halad,
Avagy milyen őgyelegni?
Egy szó - egy kép - egy zamat!

Aki 'slattyog', mért nem 'lófrál'?
Száguldó hová szalad?
Ki vánszorog, mért nem kószál?
S aki kullog, hol marad?

Bandukoló mért nem baktat?
És ha motyog, mit kotyog,
Aki koslat, avagy kaptat,
Avagy császkál és totyog?

Nem csak árnyék, aki suhan,
S nem csak a jármű robog,
Nem csak az áradat rohan,
S nem csak a kocsi kocog.

Aki cselleng, nem csatangol,
Ki 'beslisszol' elinal,
Nem 'battyog' az, ki bitangol,
Ha mégis: a mese csal!

Hogy a kutya lopakodik,
Sompolyog, majd meglapul,
S ha ráförmedsz, elkotródik.
Hogy mondjam ezt olaszul?

Másik, erre settenkedik,
Süндörög, majd elterül.

Ráripakodsz, eloldalog,
Hogy mondjam ezt németül?

Egy csavargó itt kóborol,
Lézung, ödöng, csavarog,
Lődörög, majd elvándorol,
S többé már nem zavarog.

Ám egy másik itt tekereg,
Elárulja kósza nesz
Itt kóvályog, itt ténfereg
Franciául, hogy van ez?

S hogy a tömeg mért özönlik,
Mikor tódul, vagy vonul,
Vagy hömpölyög, s még sem ömlik,
Hogy mondjam ezt angolul?
Aki surran, mért nem oson,
Vagy miért nem lépeget?
Mindezt csak magyarul tudom,
S tán csak magyarul lehet. . .!

*Gyimóthy Gábor Svájcban élő költő, műfordító, természettudós, feltaláló, ipari formatervező 1956-ban disszidált Ausztriába, majd onnan települt Svájcba. A kiváló humorú irodalmár a magyar mellett nyolc nyelven beszél, de örök szerelme a magyar nyelv. Ezt szemlélteti a fenti vers is, amikor a **megy** szó jelentését annak 75 rokon értelmű megfelelőjével írja le.*

LEZARD NICHOLAS (1963-)

az angol író, újságíró, a *The Guardian* irodalom kritikusa Szerb Antal *Utas és Holdvilág* című regényéről (2004):

“A magyarok tulajdonképpen nem is földi lények, hanem egy super-intelligens földönkívüli faj, amelynek sikerült egybeolvadnia az emberiséggel, s csak műveik zsenialitása és nyelvük teljes érthetlensége árulja el őket.” (Ertl István fordítása)

„Hungarians are not actually native earthlings, but a super-intelligent extra-terrestrial race which has managed to blend in with humanity, only giving themselves away by the genius of their works and the absolute impenetrability of their language.”

ARNALDO DANTE MARIANACCI, (1948-)

az Olasz Kultúrintézet igazgatója, mondta – Sir Bowring John két könyvének (1830, 1866) magyarországi megjelenésének bemutatóján -, arra a kérdésre felelve, mi ragadta meg figyelmét Sir Bowring írásából:

“Igen, szeretném felidézni azt a mondatot, hogy a magyar nyelv nem szorul senkire, nem kölcsönöz, nem üzletel, nem ad, nem vesz el senkitől. Míg más országokban a nép formálja a nyelvet, addig itt a nyelv formálja a magyarokat. Azt hiszem, hogy a

magyar nyelv a világörökség része is lehetne, mert tiszta nyelv. Semmilyen más nyelvnek nem sikerült tulajdonképpen behatolni és idegen kifejezéseket ráerőltetni..." (2006)

OVE BERGLUND (1940-)

svéd orvos, költő és műfordító. Az orvosi egyetem elvégzése után molekuláris biológiával és AIDS-kutatással kezdett foglalkozni. Jelenleg egy svéd AIDS-betegeket ellátó központ főorvosa. Emellett a költészet és nyelv, főleg a magyar nyelv, rabul ejtette. Nem beszél magyarul, de számos kötetben adta közzé svédre fordított magyar költők műveit.

"Ma már, hogy van fogalmam a nyelv struktúrájáról, az a véleményem: a magyar nyelv az emberi logika csúcsterméke."

(*Magyar Nemzet, 2003. XII. 2*)

"A magyar az istenek nyelve, melyet arra teremtettek, hogy verseket írjanak rajta." (*Irodalmi Jelen, 2012. IX. 2.*)

SZALAINÉ ANTJE

német író és festő sokat járt Magyarországon, beleszeretett a magyar nyelvbe és tökéletesen megtanult magyarul. Ez hogyan lehetséges? kérdésre a válasza:

"A magyar nyelv könnyű, mert logikus. De nem csak logikus, hanem gyönyörű, dallamos és változatos, mert hatalmas szókincse van. Valami nagyon fontos hiányozna az életemből, ha már nem beszélhetném." (2008)

OWEN GOOD, Dublin, Írország, és **SULAIMAN BHAIMIA**, London, Nagy Britannia, nyelvészek. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, Budapesten tanulják a magyar nyelvet.

Mindketten megunták a spanyol/francia illetve görög/latin nyelveket, nem találtak bennük elég kihívást, mert túlságosan hasonlítottak az angolhoz. Tanáraik a magyar nyelvet ajánlották nekik.

Owen Good professzora szerint *a magyar a legköltőibb nyelv, távol áll bármilyen európai nyelvtől, a nyelvészek szemszögéből pedig hihetetlen.* "Ígaza van. Szeretem, mert a magyar nyelv kreatív és nagyon jó a hangzása a magánhangzók harmóniája és a magán- és mássalhangzók állandó váltakozása miatt. A szavak egymásba gördülnek. Azért szeretem a magyart, mert mindenre van külön igéje és főneve. A legkisebb rezzenésre és érzelemre van szava."

Sulaiman Bhaimia: "A professzorom egyértelműen azt mondta, hogy váltsak magyarra, mert ha a magyar nyelv drog lenne, akkor ez lenne a varázsgomba. Amiért beleszerettem az valószínűleg az irodalom és a versolvasás volt. A versek jobban működnek, mintha áramlanának. Olyan sok mindenre képes ez a nyelv." (2012)

(<http://pozitivnap.hu/belfold/mi-a-nyelvszek-varazsgombaja-a-magyar-nyelv-videoval>)

JOS VERBOVEN, (1962-) holland zenész, zeneszerző producer, művésznévén "Brainvoyager":

"Ah!!! Pécs... Voltam Pécsen tavaly nyáron... Szép a város. Holland vagyok és tanulok magyarul, a legszebb nyelv a világon... /2014/

JOHN HADARUGA

született román, 2018-ban írta:

“Ez a nyelv olyan gyönyörű és kifinomult. Legtöbb született magyar nem is ismeri fel erejét és szépségét. Bámulatba ejtő milyen könnyen és pontosan kifejezheted magad / e nyelv/ végtelen lehetőségeivel. Szerencsés vagyok, hogy volt lehetőségem és tökéletesen megtanulhattam.

Ha a nyelvek autók, akkor a magyar egy űrhajó.”

“This language is so beautiful and sophisticated. Most of native Hungarians don't even recognize the power and beauty of it. Its astonishing how easily and accurately you can express yourself with its infinite possibilities. I'm a lucky one that I had the opportunity to learn it perfectly.

If languages are cars, Hungarian is a spaceship.”

TELLER EDE (1908-2003)

Teller Ede ugyan nem idegen, de figyelemreméltó, amit mondott a magyar nyelvről Pakson (Fontos megjegyezni, hogy életének 95 évéből 77-et külföldön élt, de még közvetlenül halála előtt is tökéletesen beszélt magyarul):

“... új jeles felfedezésem, miszerint egy nyelv van, s az a magyar.”

(Mai Nap, Budapest, 1991.9.)

“Teller Ede mondta, hogy amennyiben nem Ady teremtő nyelvén ismerte volna meg a világot, akkor aligha vitte volna többre egy átlagos középiskolai tanárnál.”

Idézet Patrubány Miklós újévi köszöntőjéből (2003)

Ehhez kapcsolódik magyar anyanyelvű nagy matematikusok vallomása is:

“Hja, magyar anyanyelvvel könnyű nagy matematikusnak lenni.”

*
**

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ (1885-1936)

magyar író, költő:

“Ha magyarok akarunk maradni, ragaszkodnunk kell nyelvünk helyességéhez és tisztaságához. Az anyanyelvünk úgy szeret bennünket, hogy mindenét nekünk adja, ami az övé – s ez természetes, hiszen az anyánk. Viszontszolgálat fejében mindössze azt kéri tőlünk, hogy tiszteljük, szeressük és vigyázzunk rá.”

**Vigyázzunk tehát ősi nyelvünkre, az emberiség legnagyobb,
ma is csonkítatlanul élő, szellemi kincsére.**